

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a :
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contien
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“
Èr banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Preotulu cá omu cu viétia de modelu.

Modulu de gandire si actiune, pre carele are a-lu observá preotulu in tóte ramurile vietii sale private si publice este indigitatu in modu imperativu in cuvintele Mantuitorului: „Asia se lumineze lumina vóstra inaintea ómenilor, cá vedind ómenii faptele vóstre cele bune se prémarésca pre Tatalu vostru celu din Ceriuri.“¹⁾

Dupa doctrin'a crestinismului viétia omenésca este unu daru dela Ddieu, incredintiatu noue, cá prin punerea in factica aplicare a principiilor evangheliei se colucram la buna starea si fericirea nóstra, precum si la buna starea si fericirea societátii, carei'a apartienem.

Dupa program'a indigitata de catra Mantuitorulu Christos in cuvintele de sus, precum si dupa natura institutiunii preotiesci, — preotulu instruéza, si cresce cu succesu poporul in spiritu crestinescu numai atunci, daca credintiosii vedu intr'ensulu unu omu cu o viétia crestinésca de modelu; ér acésta viétia crestinésca de modelu consiste intru a pune in aplicare in tóte împrejurárele vietii si in tóte casurile obveninde principiile de credintia si de moralitate ale crestinismului, ~~astá~~ precum au facut acést'a barbati cei mari, cari au dat directiune bisericeii si precum le invétia preotulu de pre anvonu.

Preotulu representéza, si activéza in modu viu si vediutu pre Mantuitorulu Christos in intreit'a lui missiune, si anume cá invetiatoriu alu neamului omenescu, cá preotu (mijlocitoriu intre omu si Ddieu) si cá rege (stepanu si stepanitoriu asupra modului de gandire si actiune alu credintiosilor prin activarea doctrinei evangheliei.)

Acestei intreite missiuni preotulu i-póte satisfacé numai astfeliu, — daca totu ceea ce vorbesce, si simboliséza prin actiunile sante ale cultului divinu publicu si privatu va intári prin fapte, prin esem-

plulu seu propriu. Pentru acést'a cere apostolulu Pavel in epistolele sale catra Timoteiu si Titu dela preoti, cá intru tóte se aiba o viétia fara prihana. „Intru tóte dandu-se pre sene pilda de fapte bune, intru invetiatura, intregime, cinste, nestrictatiune.“²⁾

Spre a poté servi de prototipu si modelu de viétia crestinésca poporului, preotulu va observá in generalu urmatórele:

1. In viétia s'a privata preotulu va staruí, cá se aiba o casa de modelu, o casa, in carea domnesce in modu perfectu spiritulu bisericeii cretine: pacea, lucrulu si iubirea de ómeni.

Acestu spiritu se manifestéza in cas'a si famili'a preotului in urmatoriulu modu, si anume:

a) Prin aceea, ca preotulu introduce in cas'a s'a o ordine de viétia crestinésca esemplara, astfeliu, cá in totu ceea ce se petrece, si se lucréza in cas'a preotului sè-se véda esistentia si puterea credintiei in Ddieu, si adeca: totu ceea ce se lucréza in cas'a preotului se incepe cu rogatiune, se pazescu cu rigóre datinele si asiezamintele religióse, se sustiene si alimentéza intre membrii familieii pacea si stim'a reciproca, si mai pre sus de tóte se sustiene, si alimentéza in cas'a si famili'a preotului o disciplina casnica esemplaria.

b) Prin aceea, ca in cas'a preotului domnesce spiritulu de lucru si diliginti'a la lucru, astfeliu ca preotulu, cá capulu familieii implinesce cu zelu si placere si totdeun'a la timpu si cu cea mai mare punctualitate afacerile sale oficiale, si-chivernisesce cas'a s'a, si si-ingrijesce afacerile sale economice intr'unu modu esemplaru; ér membrii familieii lu-urméza intocma, — desvoltandu si ei spiritulu si diliginti'a la lucru; si in fine

c) Prin aceea ca in cas'a preotului si la toti

¹⁾ Mateiu c. 5. v. 16.

²⁾ Pav. catra Titu cap. 2. v. 7.

casnicii lui domnesce facia de toti ómenii, cari vinu in contactu cu cas'a preotului afabilitatea, bun'a cuviintia si spritulu de umanitate crestinésca.

2. Sub viétia publica intielegem : totu ceea ce lucréza cineva pentru promovarea intereselor societátii, carei'a apartiene. Viéti'a si activitatea publica a preotului se manifestéza cu deosebire in trei directiuni, si anume :

- a) cá organu si membru alu organismului bisericeii ;
- b) cá membru alu vietii sociale ; si
- c) cá cetatiénu.

Regul'a generala pastorală este : ca preotulu in tóte aceste trei forme ale vietii publice se representeze spiritulu si directiunea bisericeii. Langa acést'a se mai adaoge si imprejurarea, ca totu ceea ce voim a realisá prin viéti'a publica, — se realiséza numai cu mari jertfe si cu multa abnegatiune. Si deci langa principiulu generalu de gandire si actiune vom mai adaoge, ca dela preotu se recere, cá : se-si insusiésca zelulu si placerea de a jertfi pentru scopurile mari, pre cari voim a-le realisá prin cele trei directiuni amintite mai sus ale vietii publice pentru asigurarea si inaintarea bisericeii si pentru promovarea intereselor poporului.

Spre a poté duce preotulu o viétia de modelu in specialu va observá cu rigóre urmatóarele :

a) Prin viéti'a s'a privata si publica preotulu va staruí, cá se afirme, si puna in lucrare ceea ce propaga cá predicatoru dupa amvonu, si ceea ce lucréza in santele actiuni, cari i-sunt incredintiate in si afara de biserica.

b) In totu ceea ce lucréza va avé in vedere consciintia si greutatea responderii sale oficiale, pre carea o-a luat inaintea lui Ddieu si a ómenilor : de a representá spiritulu bisericeii ; si deci va staruí, cá totu ceea ce elu lucréza se póta servi credintiosilor sei de modelu de actiune si viétia.

c) Va staruí nencetat a predomni si a-se inaltia preste ori ce patima omenésca, — se va feri de vorbe nesocotite, de vatamári, va fi blandu, indelung rabdatoriu, activu, zelosu, si mai pre sus de tóte va ingrijí, cá prin totu ceea ce lucréza, se contribue cu esemplulu seu la alimentarea si ridicarea sêmtiemêntulu de pietate crestinésca alu credintiosilor.

Mai amintim apoi aici, ca de modulu de gandire si actiune alu preotului, asia, precum se manifestéza acést'a in viéti'a lui privata si publica, — sunt legate multe si mari interese ale poporului credintiosu, — si mai cu seama ale poporului nostru, carele dupa viéti'a lui din trecutu nu este totdeun'a si intru tóte dispusu a-se capacítá si a ascultá de vorbe ; ci voiesce a vedé si a-se capacítá prin faptele acelor'a, cari au luat angajamentulu, cá se-lu invetie, si se-i dea o directiune mai repede pentru o desvoltare sigura si succésa.

Acésta imprejurare, acésta precautiune si neces-

sitate pedagogica, reclamata de firea poporului romanu trebuie se-o aiba in vedere nentreruptu preotulu romanu, daca voiesce, si lucréza pentru a poté produce rezultate vediute intru ameliorarea mersului poporului spre perfectiunea crestinésca.

De altcum cumpan'a unica drépta si nensieltória, cu carea se póte mesurá cu deplina dreptate valórea si pretulu realu alu activitátii preotului este numai un'a, si anume : incát a contribuit densulu prin activitatea s'a pastorală si in specialu prin modulu seu de viétia la ameliorarea bunastării poporului.

Chiar pentru acést'a modulu, in carele se presentéza lumii preotulu in viéti'a s'a privata si publica este pentru educatiunea poporului de o valóre atât de insemnata. — deórece preoti'a si functiunile ei nu sunt unu mijlocu de cascigu si de traiu ; ci o institutiune, menita a produce rezultate vediute intru ameliorarea bunastării poporului, pre carele lu-pastorim, ér pentru realisarea acestor rezultate vediute mijloculu celu mai puternicu, este modulu de viétia alu preotului.

Stimululu principalu, carele indémna, si colucra nentreruptu, cá preotulu se invetie poporulu prin esemplulu seu, prin o viétia de modelu este consciintia s'a oficială, ambitiunea s'a preotiésca si greutatea responderii, ce o are facia de Ddieu si de ómeni ; ér mijloculu, prin carele cumpanesce, si judeca, daca si incát viéti'a s'a privata si publica este o viétia de modelu, seau nu, — este starea, in carea se gasescu credintiosii si anume daca ei inaintéza in bunele moravuri si in genere in buna stare : atunci este o dovéda, ca preotulu are unu bunu modu de viétia, ér daca nu observéza acést'a : atunci preotulu se staruiésca a-si schimbá insusi modulu seu de viétia, — cá viéti'a s'a crestinésca de modelu se schimbe in spre mai bine modulu de viétia alu credintiosilor sei.

Augustin Hamsea.

Cuventarea

P. S. Sale Dlui episcopu Dr. V. Mihály, tinuta in cas'a magnatiloru Ungariei in siedint'a dela 9 Martie a. c. in cestiunea asileloru de copii.

(Continuare.)

Cu tóte acestea, magnati ilustru, eu nu me indoescu a concede, cá acestu proiectu de lege nu impune in aceiasi mesura tuturoru parintiloru sil'a aci contemplata a asileloru infantile, ba sunt de parere, cá acestu proiectu de lege contempla sil'a acést'a numai pentru o parte a cetatieniloru patriei, deórece numai pe o parte a cetatieniloru o tiene de necapabila spre aceea, cá se-si impartasiésca baietii nentreruptu de ingrijirea receruta. Indrasnescu a atinge, cá §. 4 alu acestui proiectu de lege dice, cá acolo, unde esista asilu infantilu sau gradina de copii, fie-

care parinte este obligatu a-si trimite baietii de 3—6 ani in asilulu infantilu sau in gradin'a de copii, de nu cumva dovedesce, că de acei'a insusi se ingrijesce acasa, ori că a luatu mesurile recerute pentru ingrijirea lor.

Ér, că unde se infintieze gradini de copii si asile infantile si unde ba, acést'a o statorescu §§-ii 15 si 16. In §. 19 se desfasiura, că statului îi sta in dreptu si in putere a infintia gradini de copii acolo, unde raporturile speciale o ar pretinde aceea. Dara că de ce natura se fie aceea continua ingrijire receruta, care o contempla aici proiectulu de lege, acést'a o spune §. 8, intre care se insira acele cerintie, dintre care, de cumva părintele ori si carui'a nu este in stare a face destulu, se ivesce sil'a si obligamentulu se-si trimita baiatulul in gradin'a de copii. Deci insusi tectulu proiectului de lege pôte se convinga ori pe cine despre aceea, că acelu proiectu obligamentulu asileloru infantile preste tot i-lu impune cetatieniloru diferiti dupa tienuturi. Acei'a o marturisesce si raportulu comisiunni administrative si judiciare a casei magnatiloru de data 13. Februarie 1891.

Din parte-mi cutezu a observá numai atât'a, că baiatulul intru inceputu cugeta in esentia că instrumentulu inteligentiei parintiloru; elu nu e capabilu de a cugetá fara de idei metafisice si morale; e incapabilu de a avé idei de aceste fara limba; ér a grai numai asia incepe, daca in cerculu familiei, la popórele parintiloru, se desvólta intr'insulu facultă-tile-i mentale ce zacu paraginite.

Deci daca parintii asiédia fundamentulu educatiunii baiatulului, deóre-ce proiectulu acest'a nu se indetulesce cu acelu fundamentu, care fiecare mama de tréba din patrie este capabila a-lu cladi in inim'a si mintea baiatulului ei: postulatele cuprinse in §. 8 dovedescu deajunsu, că ori i-si ingrijesce mam'a baiatululu dupa putintia ei ori ba ea va fi constrénsa a-si trimite baiatulul in gradin'a de copii, indata-ce déns'a nu este capabila a face destulu ori si carui'a dintre postulatele, si nici starea-i nu o ajuta se tiena educatoru cá acela, care se substitue pe parinti intru implinirea acelu postulatulu. Cu acést'a este doveditu, că sil'a asileloru infantile se intinde preste tot asupra tuturoru cetätieniloru din diferitele tienuturi ale patriei.

Din sil'a acést'a isvoresce alta lature umbrósa a proiectului de lege; elu este unu amestecu in dreptulu de familie alu părintiloru, de aceea pedep-sesce in modulu celu mai simtitu pe parintii insisi. Elu destrama legatur'a in viat'a de familie, de aceea nu pôte fi nici folositoru, nici salutaru, deóre-ce este unu interesu alu tierii a sustiené legatur'a de familie, ér a forfecá drepturile ei nu este consultu.

Daca scótem pre baiatu din cerculu familiei tocmai atunci, când pasiesce in etatea cea mai amabila a vietii, si-l asiediam intr'o multieme de baieti de aceasi vârsta; acést'a produce acelu resultatu, ca

aparintiele cele dintăiu ale acelei minti fragede, por-nirile prime ale fantasiei si ale inimei baiatulului ar remanea neobservate, sau nu ar întâlni acea cores-pondintia armoniósă, de care ar dá in cerculu parintiescu si intre frati. Acést'a destrama legatur'a de familie si produce acele primejdii, cari in tierile, unde dela leaganu (crechesu) se subtrag baietii de subgrij'a parintiloru, amenintia siguritatega si prosperitate publică.

Fu relevatu, ca in gradin'a de copii baiatulul se va bucurá de o desvoltare mai buna decât acasa; se spune, ca chiar datele statistice dovedesce, ca la noi grij'a in familie nu este de ajunsu, ca pruncii in etate de siése ani se fie pregatiti dupa recerintia pentru scól'a elementara. Eu cutezu a observá, ca nu mi-se pare a se putea ajunge aceea, ca baiatulul in asilulu infantilu se se desvólte in mesura cá acasa. De ce? Pentru ca o ceta de baieti, pana-când acasa fiecare ar putea se fie bucuri'a si fal'a tot atâtora familii, in gradin'a de copii pune la proba paciintia sau caritatea crestina a ingrijitórei ori a doicei, carea ingrijitóre nici nu este in stare se intieléga pre fiecare din acea ceta de copii, cu atât mai putienu este capace pre acei'a a-i educá si ajutá intru desvoltarea lor intelectuala si morala; de óre-ce desvoltarea acést'a nu se pôte intémplá altcum, decât prin esemple si imitatiune, decât prin semnale si prin armonia afectiuniloru, decât prin unu dialectu secretu, care este de atâtate feluri, câtii suntu copii de educatu; chei'a acestui dialectu numai la iubirea de mama se afla, ea singura este capace a-o intrebuintia cu istetime.

Unde lips'a aievea se ivesce, unde baiatulul a-junse la orfanatu, sau parintii din ori si care cauza cuviinciósă nu-si potu implini datorintia, acolo are locu esceptiunea, dara nu este indicatu aceea a-o face generala. Nu voiescu a ve superá, magnati ilustru! insirandu-ve avantajele acelei educatiuni, carea nas-cetóreă insasi o intinde baiatulului ei, si ca ce felu de virtuti se ascundu intr'aceea, daca mam'a nu imparte cu altii problem'a educatiunii baiatulului ei; numai atât'a indrasnescu a aminti, ca legislatiunea nu este indreptatita a retezá drepturile parintiloru; — si de cumva insisi parintii ar dorí se scape de obligamentulu, ce le impune natur'a inca si atuncia cu deadinsulu ar fi de a se cumpeni, cá o plecarea atât de primejdiosă merita óre a fi ocrotita?

Dara de cumva parintii se opunu si nu dorescu pre baietii lor a-i concrede sub grij'a altui'a, atunci sil'a acést'a a asileloru infantile impusa prin lege provóca amesteculu necompetentu alu guvernului de institutiune publică in sfer'a de dreptu a educatiunii private. Eu inse acestu amestecu nu-l recunoscu de indreptatitu, pentru-ca educatiunea privata este a familiei, este obiectulu principalu alu continuitatii vietiei casatoresci; guvernulu institutiunii publice numai in doue motive ar fi indreptatitu prin normative sau prin legi a se amestecá in trebile edu-

catiunei private : întâiu, de cumv'a interesulu binelui publicu o ar pretinde aceea, a dou'a de cumv'a aceea ar fi de lipsa spre a leui perversitatea educatiunei in familie.

Motivulu prim nu observéza, ca obligamentulu asileloru infantile se se estinda preste tot, de ore-ce ori-si-care educatiune privata corecta se intempla deodata si in interesulu binelui publicu, deci este de tot superfluu acea a-o regulá prin lege. Din contra ordinea buna, prin urmare interesulu publicu pretinde, ca dreptulu parintiloru se se lase neatinsu, anume acelu dreptu alu lor, cá insisi se póta griji pre baietii lor, unu dreptu acesta nealienabilu, pentru-ca este impreunatu cu obligaminte, unu dreptu, a carui realizatiune tocmai prin parinti este mai de cu séma asigurata, de ore-ce collocainti'a neintrerupta si dependinti'a spontanea a baietiloru dela parinti asigura deplinu rezultatele acestei educatiuni private.

Remedieile disordinei, ce s'ar ivi in educatiunea din familie, aici nu le voi desfasiurá, ca acele se tienu de competinti'a auctoritatiloru de curatela. Eu dreptu aceea, magnati ilustru ! din punctu de vedere pedagogicu tienu, cá este in interesulu societáti publice, cá obligamentulu asileloru infantile se nu se impuna cu forti'a unoru parinti cá acei'a, cari nu-l dorescu.

Acestu proiectu de lege inse mai are si o alta lature umbrósa, care asiderea d'in aceeași provine ; anume ca §. 4 sub mulct'a de bani constringe pre parinti, cá baietii lor dela 3—6 ani se-i trimite in gradin'a de copii s'au in asile infantile, de nu cumv'a vor dovedi, ca baietii lor se impartasescu acasa sau ori-si-unde in continuu de ingrijerea receruta ; si intr'acést'a mi se pare a gasi acea lature umbrósa a proiectulu de lege, carea este vatematóre, pentru-ca deadreptulu taie in omenie.

In privinti'a teoriiloru ivite pre terenulu educatiunei poporului, indeosebi ce privesce obligamentulu generalu alu instructiunei elementare, si ca in ce mesura este acést'a folositóre, salutarie, corespunditóre si posibila : fatia de aceste cestiuni parerile suntu fórté diferite. Articolulu de lege XXXVIII din a. 1868 in cestiunea acést'a dupa parerea mea inca tot deschisa, a luatú pozitune, când in §. 1 a edisu, ca fiecare parinte este obligatu pre baiatulú seu, de cumva nu s'ar fi ingrijitu despre educatiunea acelu'a acasa sau in vre-uru institutu privatu, a-lu purtá la scól'a publica dela alu 6-lea anu implinitu alu etatii pana la alu 15-lea anu implinitu.

Legislatiunea luând astfelu pusetiune intr'o cestiune deschisa, si instructiunea elementara pin lege devenindu preste tot obligatóre, textulu legii fatia de libertatea pana atunci vigenta fu formulatu asia, cá pana cand inainte de aceea presumptiunea statea pre langa libertatea parintiloru, dupa aceea obligamintulu parintiloru se-si asigure siesi avantajulu presumptiunei, si parintii se fie datori, de cumv'a nu ar voi a-si trimite copii la scóla, a dovedi, cá se

ingrijescu in altu modu de instructiunea elementara a prunciloru lor : acést'a, magnati ilustru ! o pricepu pentru-cá acést'a este consecinti'a logica a faptei cá s'a luatú pusetiune intr'o cestiune deschisa.

(Va urmá.)

Leo celu mare si scrietorii occidentali de rangulu alu 2-lea din restimpulu de inflore alu literaturii patristice.

(Continuare si fine.)

Cu insufletire rara a aparatu Leo ortodoxi'a si a combatutu diferitele eresii. La an. 431 a obligatu pe J. Casian, cá se combata Nestorianismulu si Pelagianismulu, ceea ce a si facutu acést'a prin compunerea opului „De incarnatione Christi.“ A avut o rola fórté insemnata in sinodulu alu 3-lea si alu 4-lea ecumenic, precum si in celu asia numitu „Iotresc“, tienu la 449 in Efes ; nu mai putienu si la combaterea Monofisitismulu. A protestatu energicu si cu insistintia in contra canonulu 28 alu sinodulu alu 4-lea ecumenicu din Calcedon, prin carele s'a asiguratú episcopulu Constantinopolitan, cá celui din Rom'a nóua, pe lângá rangulu alu 2-lea, dupa celu din Rom'a vechie, inca si jurisdictiunea asupra celoru 3 diecese, din Traci'a, Asi'a proconsulara si Pont. Fatia cu motivarea acestui canonu Leo afirmá, cá Roma se bucura de rangulu prim intre bisericile intemeiate de s. apostoli, nu din caus'a cá e capital'a lumii intregi, ci in virtutea intemeierii sale prin Petru, carele fiind capulu colegiului apostolescu si primulu episcopu alu Romei, a lasatu dreptu moscenire sucesoriloru sei suprem'a jurisdictiune asupra intregii biserici. Si din temeiulu acést'a in privinti'a rangulu dupa cea din Rom'a, urméza biseric'a din Alexandria, fiind ca e intemeiata de evang. Marcu, la insarcinarea si demandarea lui Petru, apoi cea din Antiochi'a, fiindca Petru a predicatu mai multu timpu intr'ens'a. Dar cá asertiunile aceste ale lui Leo n'au nici o basa istorica reala, si cá stau in contradicerea cea mai eclatanta cu spiritulu evangheliei lui Chr., demustra din destulu studiulu critic alu istoriei bisericesci din secli primi ai crestinismulu.

Când órdele barbare ale Hunilor sub conducerea lui Atil'a s'au apropiatu la an. 452 de portile Romei, si au produsu spaima si nelinise intre crestini, atunci Leo, cá unu solu ddiescu esindu spre intimpinarea lor, cu rugamintele sale a mántuitu Rom'a si Itali'a de devastarea iminenta, facénd se se întórca dela portile Romei. Tot astfelu a induplecatu la an. 455 pre principele Vandalilor, Genserich, cá se crutia celu putienu viéti'a locuitoriloru din Rom'a, si se nu derime orasiulu ; caci cererea lui, cá Rom'a se fie crutiata si se nu fie predata, a fost zadarnica. Afara de aceste 'si-a mai castigatu merite prin multe fapte filantropice, prin organizarea diecesei sale, prin reformele ce le-a aflatu de lipsa si introdusu in biseric'a sa, prin restabilirea ordinei si a disciplinei, precum si prin regularea cultulu ddiescu.

Activitatea lui literara e depusa in 3 tomuri din editiunea lui Migne. Din cele 96 de cuvântari, ce ni-au ramas dela elu, si cari dupa cuprinsu sunt parte esegetice, parte morale si dogmatice, pôte castigá oricine convingerea, cá Leo a fost unulu dintre cei mai distinsi predicatori. Mai avem dela elu inca si 143 de epistole de mare insemnatate pentru istori'a timpului seu. Unele sunt curatu dogmatice, cum e si scrisórea carea a indreptat-o catra patriarchulu din Constantinopolea Flavian, si carea tractéza despre cele 2 naturi in persón'a lui Chr. Acést'a epistola a fost salutata cu mare insufletire in sinodulu alu 4-lea ecumenicu, si declarata cá espresiunea deplin ortodoxa a doctrinei bisericesci. Autenti'a opului clasicu „De vocatione gentium“, indreptatu in contra Pelagianilor, se trage de unii critici la indoiéla. Lui i-se aserie si unu euhologiu romanu „Sacramentarium Leonis papae“; dar criticii au doveditu cá pe când unele párti din acést'a carte provin dela elu, pe atunci multe sunt mai vechi, altele ér mai nóue, si astfelu nici decát nu pôte fi consideratu cu autentic.

Pe lângá scrietorii bisericesci de rangulu prim insirati pana acum, au mai vietuitu si lucratu la apusu inca si multi alti párinti si scrietori latini de rangulu alu 2-lea, dintre cari enumeu in cele urmátorie, in ordine cronologica, pe cei mai insemnati :

1. Presbiterulu din Ispani'a Iuvenec. A trait pe timpulu imperatului Constantinu celu mare, si s'a distinsu cá poetu prin scrierea (an. 330) eposului prim crestinu, intitulatu „Historia evangelica“ in 4 cãrti, in cari decánta istori'a vietii lui Chr. in versuri. A mai scrisu inca unu opu „Liber in Genesin“, in carele versifica in modu demnu istori'a T. V. dela Adam si pana la mórtea lui Iosu'a, asiadara mai vertosu restimpul patriarchiloru mosaici. Prin scrierile aceste 'si-a castigatu conumele de „Virgil alu crestiniloru.“

2. Firmic Matern cá contimpurean alu fiiloru imperatului Constantinu celu mare, ii provóca pe acesti'a in cartea sa „De errore profanarum religionum“, cá se stirpésca paganismulu in mod violentu; silindu-se a dovedi, ca acést'a este o datorintia sânta pentru fiecare regentu crestinu, carea resulta din porunc'a ce a dat-o Ddieu lui Iosu'a, cá se stirpésca pe toti Canaanitii.

3. Cam pe la an. 360 s'a botezatu in Rom'a, unu retoru betranu si renumitu, de origine din Africa, cu numele Mariu Victorin, carele cá neofitu 'si-a doveditu zelulu seu crestinescu prin mai multe scrieri. Intre aceste aflam si o polemica, indreptata in contra manicheismului „Ad Iustinum Manicheum“. Celelalte sunt: 4 cãrti in contra lui Arie „Libri IV. adversus Arium“; o carte despre „omousios“ (celu de o fiintia), care cuvântu se cuvine a fi primitu de toti „De óμoουσις recipiendo“;

3 imne despre s. Treime; si o epopea despre cei 7 Macavei.

4. Contimpureanu cu acest'a a fost episcopulu Lucifer din Calaris (Cagliari de astadi, in Sardinia). Cá zelotu vehementu, obstinatu si fanaticu alu dogmei niceane, a devenitu in rigorismulu seu fatia cu arianismulu si semiarianismulu, elu insusi unu schismaticu; desbinându-se de ortodocii mai moderati, cum au fost Atanasie celu mare etc. Imperatulu Constantinu I-a esilatu la anu 355. In timpulu esilului seu a indreptatu mai multe scrieri fórte amarnice in contra imperatului, in contra arianismului si a ereticiloru in genere. In scaierea „Ad Constantium Augustum pro s. Athanasio libri II.“ 'l numesce pe imperatulu deadreptulu: „tiranu, anticrist, satana, apostatu“; si resolutu de a suferi pentru acést'a chiar si pedéps'a de mórte, compusá elu spre mangaierea sa proprie, cartea intitulata: „Moriendum esse pro filio Dei.“ Dar murindu Constantiu curénd dupa publicarea scrierilor acestor'a, Lucifer nu numai cá scapá de pedéps'a de mórte, ce erá hotaritu de a o suferi, ci inca se si re'nórsé din esilu, pastorindu pana la anulu mortii sale, 371. Dela elu au mai ramasu inca opurile „De regibus apostaticis“, precum si „De non conveniendo cum haereticis“.

Contimpureni mai teneri ai episcopului Lucifer au fost:

5. Episcopulu Zeno dela Veron'a, carele a muritu cam pe la an. 380, si dela carele avem 93 de cuvântari „Sermones“ fórte bune, si de mare insemnatate dogmatica.

6. Episcopulu din Brixia (Bresci'a) Filastriu, carele in opulu seu „De haeresibus“ descrie 28 de eresii din timpurile antecrestine, si 128 din timpurile crestine. Intrég'a scriere e cam intunecósa, necritica, dar fórte rigorósa.

7. Episcopulu din Barcelon'a Pacian, carele a muritu cam pe la an. 390, si ni-a lasat 3 epistole indreptate in contra Novatianiloru. Espunerea e clara, si limb'a curata. Afara de aceste a mai scrisu o carte despre botezu „Sermo de baptismo“, si o indemnare spre caintia „Liber exhortatorius ad poenitentiam“.

8) Aureliu Prudentiu din Spani'a a fost unu poetu de rangulu prim, s'a distinsu prin poesiile sale lirice, si a muritu cam pe la an. 410. Dela elu avem: 12 imne pentru fiecare óra din di „Liber Cathemerinon“. In alte 14 imne glorifica tot atátia sánti, cari au castigatu cunun'a martiriului „Liber Peristephanon“. Cartea sa „Hamartigenia“ tractéza despre originea pacatului stramosiescu. In scrierea sa „Psychomachia“ infatisiéza lupt'a, ce decurge in sufletulu omului intre virtute si pecatu. In urma in opulu seu „Apotheosis“ preamaresece pre Mântuitorulu Chr., combatédu doctrinele Arianiloru.

9. Diaconulu din Mediolan Paulin a scrisu la indemnulu lui Augustin biografi'a lui Ambrosie, si a participatu dela an. 411 la controvers'a pelagiana,

indreptându in contra lui Celestin, sotiu lui Pelagiu, o carte polemica, intitulata: *Libellus contra Coelestium ad Zosimum Papam* (417).

10. Si urditoriulu eresiei pelagiane, monachulu din Britani'a, Pelagiu, inca a fost unu literatu bisericescu destulu de fructifer. Dar cele mai multe din scrierile lui s'au perdutu, si ni-au ramas numai nisce fragmente, ce ni s'au pastratu cá citatiuni la alti scrietori si parinti bisericesci. Fara indoie'la dela elu provinu cele 14 comentare la epistolele apost. Paulu „*Libri XIV. Expositionum in epistolis Pauli*“ cari le aflam intre scrierile lui Ieronim, si cari s'au ascrisu mai târziu acestui'a. Inse pe temeulu citatelu ce se afla la cei vechi, s'au nisuitu unii critici si patrologi de a dovedi, cá comentarele aceste, in cari se interpreteza epistolele pauline fórte nimeritu si in modu gramaticalu-istoricu, nu pot fi compuse de Ieronimu, ci suntu scrise de Pelagiu, inca in timpulu, când n'a fost alunecatu la eresie. Altii ér socotu, cá o mâna mai târdie a curatit comentarele aceste de doctrinele retacite ale lui Pelagiu, si astfelu modificate si transformate au ajunsu cu timpulu a figurá intre scrierile lui Ieronim.

11. Dintre aderentii Pelagianismulu s'a distinsu cá scrietoriu bisericescu numai episcopulu Iuliu dela Eclan, in Itali'a. Elu a fost barbatu erudit si fórte ageru, dar si contrariu fórte mare si patimasu a lui Augustin, pe carele 'l numesce in scrierile sale polemice „*amentissimus*“ si „*bardissimus*.“

12. Eruditulu laicu Mariu Mercator, carele a fost de origine din occidentu, si a vietu cam pe le an. 430 in Constantinopolea, a aparatu cu multu zelu Augustinismulu. Elu nu numai cá a combatutu in mai multe scrieri de ale sale pelangismulu, ci inca din partea sa n'a crutiatu ostenéla si munca, c'a se 'si póta realisa dorinti'a sa fierbinte, carea a constatu in condamnarea pelagianismulu si in orientu. In opurile sale a combatutu si pe Nestoriu si Teodoru dela Mopsuesti'a, cari inca au stat pre partea lui Pelagiu, in scrierile lor polemice.

13. Talentatulu poetu Celiu Seduliu, de origine verosimilu din Irland'a, ni-a lasatu in 5 carti o poesie fórte frumo'sa si memorabila, intitulata „*Mirabilia divina s. Opus paschale*“, in carea decânta viéti'a lui Chr. „*Collatio V. et N. T.*“, adeca asemnarea T. V. cu cel N. e poesi'a, in carea pune in paralela legea vechie cu cea noua.

14. Contimpureni cu acesti din urma a fost episcopulu Eucheriu din Lugdun séu Lyon, carele a muritu cam pe la an. 450. Dela el avem 2 scrieri ascetice, indemnátore la viéti'a monastica, si anume: „*De laude eremi*“, „*De contemptu mundi*“; apoi mai multe omilii, si „*Liber formularum spiritualis intelligentiae*“, in carea da instructiuni, cá cum are se se faca esplicarea mistica-alegorica a s. scripturi.

15. In urma Arnobiu celu teneru numitu

astfelu spre deosebire de Arnobiu din Afric'a, carele a traitu in Sicc'a, cam pe le an. 300, asiadara in period'a prima. Dela elu avem unu comentariu la Psalmi, precum si o carte intitulata „*Praedestinitus*“, in carea espune invetiaturile Predestinatiloru, si le combate.

Dr. Tr. Puticiu.

Unu fondu protopresv. in Chisineu.

Din tractulu Chiseneulu — ni-se tramite spre publicare reportulu commiss. sinodulu protopresv. pentru infiintiarea unui fondu prot. in tractulu Chiseneulu. Lasand a-ne pronuncia ulterior in acésta afacere publicam urm. proiectu de

Regulamentu

pentru creorea unui fondu tractualu in protopresviteratulu romanu greco-orientalu alu Chiseneulu.

I.

Scopulu fondulu.

§. 1. Scopulu fondulu conform §. 64. din stat. org. este acoperirea trebuintiloru bisericesci si culturale a le intregulu tractu protopresviteralu.

II.

Numirea fondulu.

§. 2. Fondulu póta numirea: „*Fondulu tractulu protopresbiteralu romanu greco-orientalu alu Chiseneulu.*“

III.

Capitalulu fondulu.

§. 3. Capitalulu fondulu se va forma:

- a) din contribuirea anuala de 1 fl. v. a. a pretiloru introdusi in tractu;
- b) din contribuirea de 5 fl., 3 fl., si 2 fl. v. a. a pretiloru de nou introdusi in tractu de dupa clasificarea parochieloru;
- c) din contribuirea anuala de 50 cr v. a. a invetiatoriloru introdusi in tractu;
- d) din contribuirea de 2 fl. v. a. a invetiatoriloru de nou introdusi in tractu;
- e) din venitul anualu a capitaleloru bisericesci de 1%;
- f) din venitul sesiuniloru parochiale reduce din tractu cá ajutoru anuale 5%;
- g) din unu tasu purtatu in tóte bisericelu din tractu la invierea Domnulu;
- h) din contribuiri benevole incurse la tóte adunari si conveniri pretiloru, invetiatoriloru si laiciloru din tractu;
- i) din pedepsele disciplinari, care ar cadea pre functionarii bisericesci, scolari si epitropesci din tractu;
- k) din cedarea realitatiloru, care s'ar afla pe teritoriulu tractulu cu mentiuni pana aci necunoscute; si
- l) din contribuiri benevole; fie acelea de orice categorie si natura.

IV.

Administratiunea fondului.

§. 4. Contribuirile de sub §. 3. lit. a, c, e, f, g, se vor incassá cu finea fiecáruí anu; éra celelalte dupa impregiurári.

§. 5. Incassarile se facu la epitropi'a protopresbiterala.

§. 6. Prisedintele naturalu la tóte afacerile fondului este protopresbiterulu.

§. 7. Dispositiunile meritoriali referitóre la fondu cadu in resortulu comitetului, respective a sinodului protopresbiteratu; éra manipularea fondului in resortulu epitropiei protopresbiterale dupa unu regulamentu specialu adusu prin sinodulu protopresbiteralu.

V.

Socót'a si bilantiulu.

§. 8. Epitropi'a protopresbiterala va duce diuaru si evidentiá despre tóte perceptiunile si erogatiunile fondului; va compune inventariu in tot anulu, va face bilantiulu si va incheiá socót'a regulata despre starea fondului, si apoi o va înaintá comitetului protopresbiteralu spre revisiune si sinodului protopresbiteralu spre aprobare; de unde in sfêrsitu se va înaintá Venerabilului Consistoriu eparchialu aradanu spre incuviintiare ulterióra.

VI.

In generalu.

§. 9. Fondulu se va administrá separatu de ori-care altu fondu tractualu.

§. 10. In interesulu fondului se póte conchemá sientia extraordinara la dorinti'a a lor 10 membrii insinuata presedintelui.

§. 11. Statutele fondului aprobate odata, nu se mai potu modificá, fara numai cu majoritatea absoluta a membriloru sinodului protopresbiteralu.

§. 12. Acestu proiectu de statute va intrá in vigóre si se va pune in lucrare numai decát dupa aprobarea Venerabilului Consistoriu eparchialu aradanu.

Onoratu sinodu protopresbiteralu!

Biseric'a nóstra ortodoxa romana din Ungari'a si Transilvani'a, dupa dreptulu ei canonicu si prin art. de lege alu IX. din anulu 1868. — precum scimu cu totii — au devenitu autonoma. Ea i-si reguléza, administréza si conduce tóte afacerile sale bisericesci, scolari si fundationali in tóte directiunile independinta, cá astfelu prin factorii sei constitutivi proprii se póta prosperá si se póta validitá cá atare.

Autonomi'a nóstra bisericésca inse — durere — cáci pana aci n'au realizatu in tóte directiunile si tóte aspiratiunile legate de dên's'a.

Bunastarea sfinteloru lui Dumnedieu biserici cá unu efluxu siguru asceptatu, pentru cá se ne exprimámu asia din punctu de vedere economicu, s'au uitatu si a remasu — cá se nu dicemu in generalu, dar celu putienu siguru pentru cele mai multe pàrti constitutive a le pro-

vintiei nóstre metropolitane. Sunt adeca parti organice din metropoli'a nóstra, precum abunaóra sunt si protopresbiteratele, unde pana in timpulu de fatia nimenea nu s'au ingrijitu si nimenea n'au cugetatu cu tóta seriositatea la crearea mijlóceloru banale, prin care s'ar potea acoperi trebuintiele bisericesci si scolari. Desi cu rusine, dar cauta se spunemu adeverulu, cá tóta activitatea acestoru parti organice pana astadi s'au marginitu numai la constituiti si insirarea de repórte anuali luate si acelea simplaminte la cunoscentia. Dupa aseminea rezultate, nu avem ce ne mirá, cá clerulu si poporulu a remasu rece si nepasatoriu fatia de comitecele si sínódele protopresbiterale si cmmcá nu odata s'au reintorsu la caminele lor nemultiamiti si fara a sci dá detailuri despre celea ce propriaminte s'ar fi ispravitu in ele.

In viati'a sínódeloru protopresbiterale, o activitate mai intensiva si in tóte directiunile, póte se produca numai crearea unui fondu propriu tractualu! Fara cá se ne faca óre-si cum preocupati ide'a acést'a salutara; noi puterea nóstra de viétia bisericésca de sus pana josu o concentramu in acestu unicu remediu de iantarire si salvare!

Bunastarea ori-carei institutiuni de pe fati'a pamentalui, fiind conditionata in prim'a linie dela capitalu si straduinti'a urméza de sine, cá si in Biseric'a nóstra autonoma, numai capitalulu imbinatu cu straduintia va putea aretá rezultate mai priincióse, decát straduinti'a intr'un'a s'au alta directiune — lipsita de capitalu.

Spre asia ceva, nu este capace omulu singuru de sine; pana când o aliantia — compusa si formata cu voi'a de feru — e capace. Sub aliantia mai multor'a intielegemu aci pre preotii, invetiatorii si laicii dintr'unu tractu protopresbiteralu. Daca dara pana aci nu ne-am miscatu si nu am facutu nimica in meritulu unui fondu protopopescu, caus'a se o cercamu in noi insine si in aceea impregiurare, cá nu am voitu, ori cá nu ne-am sciutu folosi de dispuetiunile §-lui 64. din stat. org. oferite spre scopurile nóstre proprii.

La crearea unui fondu protopresbiteralu ni se impune deci citatulu §. din stat. organicu.

Asupra acestui §. este chematu si indrumatu prin ordinatiunea Ven. Consistoriu eparchialu aradanu de dto 22. Septemvre Nr. 2175 B. ex 1888 cá se decida astádi Onor. sinodu protopopescu.

Capitalulu fondului cu incetulu se póte aduná in mai multe chipuri. Potu fi fondatori singuratici si comunitati bisericesci. Considerându inse de o parte, cá la noi nu se prea gasescu nici capitalisti, nici proprietari mari cá la alte confessiuni pre cari se ne potemu basá, s'au la cari se potemu contá póte in viitoriu; éra de alta parte considerându si aceea, cá spre realizarea binelui publicu este chematu si óre — si cum chiar deobligatu moralmente a sucurge fie-care dintre noi, — aflamu mai ecuitabilu intre impregiurárele actuale. daca intru realizarea fondului de sub intrebare, vom face deocamdata intrebuintiare de remediile espuse in proiectulu nostru de fatia sub §. 3.

Dupa parerea nóstra modesta, fondu protopopescu, ar avea dóue menitiuni. Antaiu premergendu cu exemple

bune, prin fortiele nstre proprii ne-am consolid si in-tar bisericesce; a du'a ra s'ar realiz cele circum-scrise in §. 64. din stat. organicu:

Onoratu sinodu protopresbiteralu!

Cestiunea crearii unui fondu protopopescu concedemu, c din motive de indolentia si astadata s'ar putea amen si sucursele adeca jertfele cerute inca se pota deneg; in-sa ide'a nu se va putea scap din vedere nici odata. A ceea va cust alaturea cu autonomi'a Bisericii nstre si daca nu o vom realiz noi, — o va realiz urmasii nostri. Noi inse am dori din adnculu sufleteloru nstre, se premergemu cu exemplu urmasiloru nostri si se facemu de o cam data — att'a — ct se pte!

Credemu si speramu inse, c on. sinodu protopopescu va intielege insemnatatea fondului de sub intrebare si nu se va retrage dela deplinirea acurata a acestei datorintie sfinte ce eschisivminte apartine sferei sale de activitate.

Din aceste motive recomandamu cu caldura primirea proiectului.

Socodoru, la 5/17. Martie 1891.

Gavriil Lazaru, m. p. Mihaiu Veliciu, m. p.
Iosif Besianu, m. p. Gerasim Serb, m. p.
Iosif-Ioanu Ardeleanu, m. p.

D I V E R S E.

* *Deputati din cleru pentru sinodulu eparchialu aradanu* s'au alesu urmatorii dni, si anume: in cerculu Aradului: Moise Bocsian, protopresviteru; in cerculu Siriei: Georgiu Popoviciu, protopresviteru; in cerculu Chisineului: Iosif Goldisiu, protosincelu; in cerculu Radnei: Vsiliu Belesiu, protopresviteru; in cerculu Giulei: Petru Chirilescu, protopresviteru; in cerculu Ienopolei: Ioanu Cornea, protopresviteru; in cerculu Buteniloru: Constantin Gurbanu, protopresviteru; in cerculu Halmagiulu: Ioanu Groz'a, protopresviteru; in cerculu Timisiorii: Petru Anc'a, adm. prot.; in cerculu Lipovei: Voicu Hamsea, protopresviteru; in cerculu Vingei: Ignatie Pap, secretariu consistorialu; in cerculu Belintiului: Georgiu Cretianescu, protopresviteru; in cerculu Birchisiului: Augustiu Hamsea, directoru semin.

* *Nou tirgu de tira.* Comun'a Cef'a (comit. Bihor) inca in anulu 1760 sub domnirea imperatesei Mari'a Theresia, capatase dreptulu de a tienea tirgu de tira, — dar atunci nu s'a folositu de dreptulu acordatu. In anulu 1890 sus numit'a comuna potitionndu de nou, i-se validit dreptulu avutu de mai nainte. In 2. Aprile a. c. se tien primul tirgu, care a fost destulu de bine cercetatu. — Eol.

† *Necrologu.* In diu'a de 16/28 Martie a ince-tatu din vitia dupa ce s'a impartasitu cu sntele taine unu vrednicu credinciosu alu bisericei din comun'a Misi-c'a Mitru Ursutia in etate de 48 de ani, dupa unu

morbu de ctev'a dile. Reposatul a fost mai multu timp epitropu scolaru, a fost membru in comitetulu parochialu si inainte de mrte 2½ ani jude comunalu, au fost credinciosu fiu bisericei, care a doveditu si in fapta, c inainte de mrte a lesatu din putiena sa avere pe sm'a fundatiunei santei biserici un'a suta floreni. Pentru fapt'a lui maritimsa si indemnatore si de altii, i-dicemu: c sufletulu lui se-lu asiedie Dumnedieu in lacasiurile drep-tiloru, r oseminteloru lui se-le fie tierin'a usira!

* *Ocotirea brsceloru in Chin'a.* Tenerulu imperatu alu Chinei a datu o strasinica porunca pentru ocotirea brsceloru. Porunc'a acst'a contine in sine do-vedi frte interesante si nese chinezesci. „Pe cmpurile vstre“ asia st scrisu in circularulu trimisu de guvernatori, locujtoriloru pela tira „se afla o multime de brsce, cari desi sunt nisce fiintie neinsemnate, cu tte acestea figur'a loru smena cu a omului. In tot decursulu vietiei loru aceste au o mare alipire catra loculu nascerei loru, r in decursulu noptii incanta urechile vstre cu unu armoniosu (p) concertu Afara de aceea ve ocotescse semeanaturile vstre, fiindu-c strpscscu lacustele, prin cari merita o mare nemultiamita din partea vstra. Pentru ce dr mergeti voi in puterea noptii in cmpu si prindeti aceste fapturi nevinovate? Nu se pte trage la indola c brscele gatite cu urezu au unu gustu minunatu. Dr se platesce, c se le trageti pielea? De adi incolo, e strictu opritu de a se mai cumper si de a se mai vinde brsce.“

C o n c u r s e.

Pentru deplinirea definitiva a parochiei de clas'a I. din comun'a **Cenadulu-Srbescu**, comitatulu Torontalului, protopresviteralu B.-Comlosiului devenita vacanta, prin in-cetarea din vitia a preotului de pia memoria Eli'a Telescu, — se escrie concursu cu terminu de **30 de dile dela prim'a publicare** in organulu oficiosu „Biserica si Scol'a.“

Emolumintele sunt: un'a sesiune de pamentu aratoriu cl. II-a cu venitu curatu de 550 fl.

Birulu usuatu in acst'a comuna, computandu-se in bani 150 fl.

Stolele usuete dela functiunile obveninde 100 fl. v. a. — Venitulu totalu: 800 fl.

Dela recurenti se recere, c recursele loru — instruate cu atestatu de 8 clase si maturitate, cu testimoniu de qualificatiune pentru parochiile de clas'a prima, — si adresate comitetulu parochialu din Cenadulu-Srbescu, se-le trimita Pronoratului Domnu Paul Miulescu, protopresviteru in N.-Komls, pana cu 8 dile nainte de alegere, avnd competentii a-se present in St'a biserica din Cenadulu-Srbescu, spre a-si aret desteritata in oratori'a bis. si cantarile ritual.

Se observa inse, c veduvei si orfaniloru remasi li compete ½ din tot venitul parochialu, pe unu anu intregu, computndu dela diu'a mortii defunctului preotu, conform §-lui 8 din regulamentu.

Dat din siedinti'a comitetulu parochialu, din Cenadulu-Srbescu, tienuta la 10. Martiu st. v. 1891.

Lazar Nicolasiu, m. p. Georgiu Minisianu, m. p.
presiedinte. inv. c not. alu comit. par.

In contielegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopresviteru.

—□—